

בני קרוב

בלימוד החסידות ובדרכי החסידות

ומזקרב לפורה

מיוחד: חסידים ואנשי מעשה שהיו שותפים לפני עשרות שנים למיזם המיוחד של ערבי חב"ד בקיבוצים – שהניחו את התשתית לכל פעולות ה'קירוב', מספרים כיצד הכל החל ביוזמה של הרבי, איך התנהלה קבלת הפנים ואלו הוראות מיוחדות קיבלו מהקודש פנימה • ויגש אליו

פנינים
וביאורי חסידות
בסוגיות הדף היומי

שינוי מן השורש
הגה"ח הרב שניאור
זלמן גופין שליט"א

מתי בוכים ומתי עושים
'החזור' הגה"ח
הרב יואל כהן זצ"ל

עת לבכות ועת לבנות

אלא שנמוך עשרים ושלוש אמה מעין עיטם... אין לך נאה בשור יותר מכתפיו" (ברכה לג, יב ורש"י. ע"פ זכחים נד, ב). והיינו ש'גבובה' אינו במקום הגבוה ביותר אלא מעט נמוך יותר. דבר זה דורש ביאור, ממה נפשך: אם הגובה הוא המעלה, היה בית המקדש צריך להיות במקום הגבוה ביותר; ואם לא, למה בכלל מציינים שהוא "גבובהו של עולם", "גבובה ארצו"? מה העניין בזה שבת המקדש צריך להיות גבוה אבל לא הכי גבוה ממש אלא מעט נמוך יותר?

תכליתו של הראש

הדבר יובן לאחר ביאור עניין הצוואר באדם: כאמור, הראש באדם גבוה מהצוואר לא רק בפשטות בגשמיות אלא גם בדרגה. הלוא נאמר "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו" (בראשית א, כו), היינו שצורת גוף האדם היא כהתאם למהות הפנימית של הנפש ושל שורשה למעלה. לכן הראש, משכן השכל, הוא החלק הגבוה והנעלה ביותר באדם.

ואולם תפקיד הראש הוא להיות מושלם לא רק בעבור עצמו, בהבנה והשגה שכלית, אלא להנהיג את הגוף. יכול אדם להיות מושלם בהבנה והשגה ועם זה להתנהג בפועל באופן שונה מכפי שהוא מבין. אם כן, ההבנה חשובה אבל לא די בה. יש לוודא שהשכל שבראש מנהיג את כל איברי הגוף, החל מהלב, שרגש הלב יושפע מההבנה שבשכל, ועד שהשפעתו תתפשט בשאר האיברים, איברי המעשה.

וזה עניינו של הצוואר, שהוא המחבר בין הראש לכל הגוף. לכן יש בצוואר מעלה עיקרית, בהיותו מסמל את תכלית האדם - לחבר את הראש עם הגוף, שהשפעת הראש תתפשט בכל הגוף. אמנם הדרגה הנעלית ביותר היא הראש עצמו, שהרי הצוואר מסמל רק את החלק שבו יש לראש שייכות עם שאר חלקי הגוף, אבל עיקר המעלה היא בצוואר דווקא, שהוא תכליתו של הראש - וזה החיבור את הראש עם כל הגוף.

ועל דרך זה בנוגע לבית המקדש, "ובין כתפיו שכן", שעניינו הוא לא אור קדושת המקדש כשהוא לעצמו, אלא שמבית המקדש יתפשט אור הקדושה ויאיר בכל העולם. וכידוע שזהו הטעם שבבית המקדש היו "חלונות שקופים אטומים", לא כחלונות רגילים שעשויים להכניס אור מבחוץ לתוך הבית, אלא אדרבה, שאור הקדושה של בית המקדש יגיע לכל העולם.

החורבן בגלל ה'צוואר'

ידוע מאמר חז"ל על הפסוק "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (תרומה כה, ח): "בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד

פרשת ויגש מסופר על התוודעות יוסף אל אחיו באומרו "אני יוסף" (ויגש מה, ג). הוא קירב את אחיו ופייס וניחם אותם, ובהמשך לכך מסופר על פגישתו עם אחיו בנימין: "ויפול על צווארי בנימין אחיו ויבך, ובנימין בכה על צוואריו" (מה, ד). אומרים על כך חז"ל בגמרא (מגילה טז, ב. מובא בפירוש רש"י על הפסוק): "ויפול על צווארי בנימין אחיו ויבך - על שני מקדשות שעתידין להיות בחלקו של בנימין וסופן ליחרב. ובנימין בכה על צוואריו - על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף וסופו ליחרב".

על-פי מדרש זה הייתה לבכיים של יוסף ובנימין משמעות עמוקה (מעבר להתרגשות ממפגש האחים). יוסף ראה ברוח קודשו שבחלקו של בנימין, בירושלים, עתידים לעמוד שני בתי מקדשות - בית ראשון ובית שני - והם עתידים להיחרב, ועל זה בכה. ובנימין ראה ברוח קודשו שבחלקו של יוסף, בשילה, עתיד לעמוד משכן וסופו להיחרב, ועל זה בכה.

אבל לכאורה דרוש ביאור:

מדוע כל אחד מהם בכה על בית המקדש שבחלקו של אחיו, ולא על בית המקדש שבחלקו שלו? אם יוסף בכה על בתי המקדש שעתידים להיבנות בחלקו של בנימין, מדוע לא בכה על המשכן שבחלקו שלו, שעתיד להיחרב? וכן בנימין, שבכה על משכן שילה שבחלקו של יוסף, מדוע לא יבכה על שני בתי המקדש שבחלקו שלו? הלוא ככל שתהיה גדולה האהבה והיוקר של האח, הרי "אדם קרוב אצל עצמו", ומדוע בכו כל אחד על המקדשות שבחלקו של אחיו, ולא על בית המקדש שבחלק שלהם?

משמעותו של הצוואר

בפסוק נזכר שיוסף ובנימין בכיים נפלו זה על צווארו של זה - "ויפול על צווארי בנימין אחיו ויבך, ובנימין בכה על צוואריו". הגמרא דורשת ש'צוואריו' רומז על בתי המקדש (והמשכן), ומבואר במפרשים שם (מהרש"א ועוד), משום שבת המקדש נקרא 'צוואר', כדכתיב "כמגדל דוד צווארך" (שה"ש ד, ד), שזה קאי על בית המקדש, כמבואר במדרש רבה על הפסוק, שהשייכות של בית המקדש לצוואר היא: "מה צוואר זה נתון בגובהו של אדם, כך בית המקדש נתון בגובהו של עולם" (שהש"ר ד, ד).

והנה באמת הצוואר אינו ממש "גבוהו של אדם". "גבוהו של אדם" ממוקם הראש, והצוואר נמוך מעט יותר, אלא שגם הוא נקרא "גבוהו של אדם". וכמו כן בית המקדש אינו ממש "גבוהו של עולם", אלא מעט נמוך יותר. וכפירוש רש"י על הפסוק "ובין כתפיו שכן" - בגובה ארצו היה בית המקדש בנוי,

מישראל" (ר"ח שער האהבה פ"ו. שלי"ה ט"א), שכל יהודי הוא בכחית
'בית מקדש'. לפי זה, בכל יהודי קיימים שני העניינים האלה -
'ראש' ו'צוואר':

הראש - הוא עצם הנשמה,
"ישראל - אותיות לי ראש", שהיא
מדרגה נעלית ביותר בנשמה, הקיימת
תמיד בשלמות אצל כל יהודי. בכל
מצב שיהיה, תמיד הנשמה "חבוקה
ודבוקה בך יחידה ליחדך".

הצוואר - מייצג את השפעת
הנשמה על כל הגוף. כאמור, זו תכלית
האדם ותפקידו, שלא רק הנשמה
תהיה כראוי ובשלמות, אלא שהיא
תנהיג את הגוף. ה'ראש' ישפיע
על רגש הלב, ועל כל האיברים, ועד
שדרך ההתנהגות בפועל תהיה כפי
רצון הנשמה. וזה עניינו של 'בית
המקדש' שבכל יהודי, ה"ושכנתי

בתוכם" - עניין הצוואר, להאיר את אור קדושת הנשמה בכל
הגוף, בדוגמת תפקידו של בית המקדש הכללי, להאיר את אור
הקדושה בכל העולם.

זהו 'בית המקדש' בבניינו, שלא רק ה'ראש' הוא כראוי אלא
שגם ה'צוואר' ממלא את ייעודו כראוי, היינו שהראש משפיע על
כל הגוף. חורבן בית המקדש הכללי הוא תוצאה מ'חורבן' בית
המקדש הפרטי, כמאמר: "מפני חטאינו גלינו מארצנו". כאשר
אצל יהודי ה'צוואר' אינו כראוי - זה ה'חורבן' של בית המקדש
הפרטי שלו. ה'ראש' של הנשמה הוא תמיד בשלמות, אבל
ה'חורבן' מתבטא בכך שחסר ה'צוואר' המחבר את הראש עם
הגוף, שהנשמה תאיר ותשפיע על הגוף, על ההתנהגות בפועל.

עשה, אל תבכה

ועתה נבאר את הכתוב ואת מאמר חז"ל המובאים לעיל:

כאשר יהודי רואה את בית המקדש של אחיו נחרב - הוא בוכה,
אבל אין הוא בוכה על בית המקדש הפרטי שלו. כשיהודי מתבונן
במצבו האישי ורואה שבית המקדש שלו 'חרב' חלילה, היינו
שחסרה פעולת ה'צוואר' לחבר את הראש עם הגוף כנ"ל - אין
כאן מקום לבכות, אלא עליו לקום ולבנות! ללמוד תורה ולקיים
מצוות, להוסיף עוד מצווה ועוד מצווה, ללמוד ספרי מוסר וספרי
חסידות, לפעול!

מבכי לא יוצא שום דבר. ואדרבה, לפעמים זה אפילו מזיק. שכן
בטבע האדם, כשלא טוב לו, אפילו בעניין גשמי, כגון שחסר לו
בפרנסה וכדומה, הרי כל עוד אין הוא קולט את חומרת המצב,
ייתכן שיתעצל ולא יפעל לחיפוש עבודה. אבל כשהוא מתחיל
להרגיש שהמצב באמת לא טוב, "באו מים עד נפש", ההכרה
הזאת עשויה לפעול בו התעוררות והוא יתחיל לחפש עבודה.

אבל כאשר בעת ההתעוררות הוא פורץ בבכי - נעשה 'קל' לו
יותר על הלב, כמאמר הכתוב "הייתה לי דמעת לחם" (תהילים
מ"ד). הדמעות 'משביעות' אותו, הבכי מרגיע אותו, ומשום כך
עלול לקרות שההתעוררות שהייתה לו קודם, שמוכרחים לקום
ולפעול, לחפש עבודה וכדומה - שוככת, והוא כבר אינו מרגיש
את הדחיפות לפעול, כי כבר הוקל לו בעקבות הבכי.

ובדומה לזה ברוחניות. כשיהודי רואה שבית המקדש הפרטי
הרוחני שלו 'חרב', הוא מתעורר לעשות משהו בנדון, להוסיף
בלימוד התורה, בתפלה ובקיום המצוות, לעשות את הנדרש ממנו.
אבל אם יתחיל לבכות, התוצאה עלולה להיות שבעקבות הבכי
יפרוק את צערו, יוקל לו על ליבו וההתעוררות תתפוגג ותחלוף.
נוסף על החשש הזה, בדוגמת הבכי על גשמיות, יש ברוחניות

עוד עניין. בעקבות הבכי עלול יצר הרע להכניס באדם מחשבה:
אמנם המצב הרוחני שלי לא כל-כך טוב, אבל ככלות הכול, מצבי
אינו נורא כמו שחשבתי, והראיה - אני בוכה! הלוא הבכי מוכיח
שהרוחניות שלי נוגעת לי ומכאיבה לי.

אם לא היה אכפת לי, לא הייתי בוכה.
זה עצמו גורם להתעוררות לדעוך. אדם
עורך חשבון נפש ורואה עד כמה נחות
הוא ברוחניותו, אך כאשר זולגות מעיניו
כמה דמעות, הוא כבר חושב שבכך
הוא יוצא ידי חובה.

ולכן כשיהודי מרגיש שבית המקדש
הפרטי שלו חרב - אין הוא צריך
להתחיל לבכות, אלא לבנות! לעשות
ולפעול בעבודת ה'.

כל זה נכון כאשר לאדם עצמו. אבל
כשמדובר על יהודי שני, הלוא על
הזולת אין לאדם בחירה. ודאי שהוא
צריך לסייע לו ככל יכולתו, לדבר איתו

ולעוררו, "הוכח תוכיח את עמיתך", בדרכי נועם, להתפלל עליו,
לומר עליו פרק תהילים וכו', אבל אחרי שעשה את כל שביכולתו
כדי לעזור לו, סוף-סוף אין לו שליטה עליו ומעשיו של הזולת
אינם תלויים בבחירתו. לכן אחרי שעשה כל שביכולתו ובכל-זאת
ראה שמאמציו לא הועילו, הרי מצד אהבת ישראל ראוי לו לפרוץ
בבכי על מצבו הרוחני של הזולת שבית המקדש שלו חרב.

כל זה הוא כאשר לבית המקדש של הזולת שחרב. אבל כאשר
בית המקדש הפרטי חרב, כאן אומרים לאדם: אין לך מה לבכות,
אלא התחל מיד לעבוד ולבנות את בית המקדש שלך, לתקן את
מצבך הרוחני [מלבד דמעות של תשובה, שאז אין זה סתם עניין
של בכי אלא זה נחשב חלק מהעבודה והבנייה עצמה].

זו ההוראה הכפולה ממאמר חז"ל זה: בנוגע לבית המקדש של
הזולת - חורבנו צריך להכאיב ליהודי עד כדי בכי, ואילו כאשר
לבית המקדש הפרטי - כאן אין עניין סתם לבכות, אלא עליו
לעשות ולפעול בבניין המקדש שלו, להוסיף בתורה ומצוות, שעל
ידי זה הוא בונה את בית המקדש שלו. ועד שזה יביא את בניין
בית המקדש הכללי, בית המקדש השלישי שייבנה במהרה בימינו.

(ע"פ לקוטי שיחות, כרך י', ע' 146)

אוצר לקוטי שיחות, ויגש ג)

אם יתחיל לבכות, התוצאה עלולה להיות שבעקבות הבכי יפרוק את צערו, יוקל לו על ליבו וההתעוררות תתפוגג ותחלוף

**אלפי יעדים,
נתיב אחד!**
נתיב מדיה - היחיד שמגיע לכל בתי הכנסת בארץ!

**אלפי בתי כנסת
נהנים כל שבוע
מחלוקת עלוני השבת
בצורה הטובה
והמשתלמת ביותר.**

חצה שהנעילן שלך יגיע לייעודו
טלפון אחד והוא נתיב הכנסת.
074-703-5009

נתיב מדיה
היחיד והמשתלמת ביותר

תוכנית שנתית בחסידות

תשפ"ג

תלמידי ישיבות גדולות ואברכי כוללים מוזמנים להצטרף לאלפי התלמידים שנבחנו בי"ט כסלו על ספר תניא ומאמרים יסודיים מבעל התניא

ניתן להירשם לאחת מתוכניות הלימוד:

2

מאמרים יסודיים

מבעל התניא

על מועדי השנה,
לימוד התורה
וקיום המצוות

1

תניא

פרקים א-לד

לתלמידי ישיבות
ואברכי כוללים
שלא נבחנו בעבר
על ליקוטי אמרים

תלמידים שנבחנו בי"ט כסלו לא צריכים להירשם שוב למבחן הבא, וימשיכו במסלול עליו נבחנו

שיעורי עיון

על הפרקים הראשונים
של ליקוטי אמרים מאת הגה"ח
הרב שניאור זלמן גופין שליט"א

שיעורי סיכום

על כל פרקי ליקוטי אמרים
מאת הגה"ח
הרב אפרים דמיחובסקי שליט"א

שיעורים בתניא

על כל פרקי ליקוטי אמרים
מאת הגה"ח
החוזר' רבי יואל כהן זצ"ל

שמעו
ותחי
אזניכם

תפארת שמשון

ההרשמה לשנה זו
תסתיים בר"ח שבט

זמני הלימוד והבחינות

ניסן-אב תשפ"ג

לימוד תניא: פרקים לה-נג
(למצטרפים בטבת: פרקים יח-לד)
לימוד מאמרים: 4 מאמרים
מבחן: תחילת חודש מנחם-אב בירושלים,
בני ברק ובמוקדים נוספים ברחבי הארץ

טבת-אדר תשפ"ג

לימוד תניא: פרקים יח-לד
(למצטרפים חדשים: פרקים א-יז)
לימוד מאמרים: 4 מאמרים
מבחן: תחילת חודש ניסן בירושלים,
בני ברק ובמוקדים נוספים ברחבי הארץ

מלגות

מלגה לכל מבחן < מציון 85% ומעלה - 350 ₪ מציון 75% ומעלה - 250 ₪

המלגות ניתנות בכרטיס לב לדעת לרכישה ברשת חנויות אושר עד, רשת חנויות ספרי אור החיים
וביריד החסידות י"ט כסלו.

איך נרשמים?

במשרדי 'לב לדעת' במטה: 072-221-9050 טלפון: 5 שלוחה 5
עמדות נדרים פלוס
בחנויות רשת ספרי אור החיים
אצל הנציגים בישיבות

הרשמה חובה / דמי רישום ורכישת ספרי הלימוד 50 ש"ח / לשנת תשפ"ג ניתן להירשם עד ר"ח שבט

ש"ת עם רבני 'לב לדעת': 072-2219050
שלוחה 2, בימים א-ה, בין השעות 13:30-15:30, 21:30-23:00

לפרטים ויצירת קשר: 072-2219050
מענה אנושי בשלוחה 5, בימים א-ה, בין השעות 13:00-15:30

מייל: lladaat@gmail.com

עבור אברכים ובני ישיבות החפצים להכיר את משנת החסידות באופן מסודר ומעמיק השיעורים יימסרו בטוב טעם ודעת מפי הרה"ח הרב יהושע גרינפלד שליט"א והרה"ח הרב פינחס וואלאך שליט"א

שיעורים
בחסידות
באזור ירושלים ובני ברק

לתיאום ופתיחת שיעור באזורכם פנו לטלפון המערכת 072-2219050 שלוחה 6

ניגון מרה
הנק' בשם: "דעם"

היין להסידר ע"ש נ"ע

לבקות חב"ד
אדמו"ר מהר"ל בן הצ"צ

פרתחו להם פתח כחודרו של מרחט

מסע מרתק אל הימים הראשונים שבהם החלו חסידי חב"ד להופיע בקיבוצים בארץ כדי להכיר לתושביהם את אור התורה – בהוראתו הישירה של הרבי שיזם ושרטט את הכול. • ההתחלה המהוססת: מי ירצה לקבל חסידים עבדקנים בלב קיבוץ שבו אין בית כנסת ולא נערכת בו כל תפילה? • השאלות הקשות: האם על החסידים לנצל את ההזדמנות ולהוכיח את החברים על מעשיהם הרעים? • ההתלבטות ההלכתית: כיצד ניתן יהיה לבקש מהמזשתתפים לשבת בהפרדה ולכבד את דרישת האורחים? • חסידים ואנשי מעשה משחזרים את שתילת הזרעים הראשונים לכל פעילות הקירוב הפורחת כיום בכל מקום ופינה. • ואת יהודה שלח לפניו

יצחק הורוויץ

ה

רב ארוז כהן הוא אברך צעיר, בן לאחד הקיבוצים בצפון הארץ המשתייך לתנועת 'השומר הצעיר', תנועה הידועה בהתרחקותה מהמסורת היהודית והתנגדותה החריפה לדת ישראל. ארוז עצמו, למרות החינוך שקיבל, התקרב במשך הזמן ליהדות וקיבל עליו עול תורה ומצוות.

"אבי סיפור לי", הוא נזכר, "שלקראת יום כיפור היו תולים מודעה בכניסה לחדר האוכל של הקיבוץ ומבקשים מהחברים להירשם לעבודה ביום כיפור. כדי שחלילה איש לא ישכח את האידאולוגיה הכפרנית, גם לא לקראת היום הקדוש ביותר בלוח השנה היהודי".

כיום הזה, כפי שמספר ארוז, המצב השתנה מן הקצה אל הקצה גם בקיבוץ. היום פועל בו בית כנסת ההומה מתפללים מדי שבת בשבתו. "ביום כיפור השנה לא היה מקום לשבת בבית הכנסת כי הוא היה כה מלא", הוא מספר. "מתקיימים בו שיעורי תורה שאת חלקם אני מוסר ויש ביקוש. אנשים באים לשמוע ולהקשיב".

סיפורו של הקיבוץ הזה אינו חריג. בקיבוצים רבים ברחבי הארץ קיימים זרעי תחייה של היהדות למרות הקשיים וההתנגדויות. ברבים מהם, כולל בקיבוצים שבעבר היו מעוזים אנטי דתיים, פועלים כתי כנסת ורוחשת בהם פעילות תורנית ערה. היום זה אולי נשמע כמובן מאליו, אך היו ימים שזה היה בלתי נתפס.

בני הקיבוצים עמדו בראש החנית של העברה על הדת של בני עולים מארצות המזרח, חלקם גללו באידיאולוגיה סטאליניסטית ולא עלה על הדעת שניתן לעשות את הכיוון ההפוך: לפרוץ את מסך הברזל של הקיבוצים ולהכניס שם יידישקייט, עד שבאה הוראתו המפתיעה של הרבי זי"ע לקהל החסידים - לפרוץ פנימה אל לב המאפליה הקיבוצית.

בשנת תשי"ג הייתה ארץ הקודש עדיין מזועזעת ת"ק על ת"ק פרסה לנוכח מלחמת הקיבוצים בדת. היו מבני הקיבוצים שהסתערו על נשמות העולים מתימן ומרוקן, גזו את פאות הילדים וכיוונו אותם לחינוך כפרני. בני קיבוצים אחרים אף עלו ירושלימה כדי להילחם נגד "האדוקים", כפי שכוננו אז, שביקשו לשמר את השבת בעיר הקודש.

היהדות החרדית הייתה במגננה ונלחמה על נפש ילידה. בעצם אותם ימים, נכנס העסקן והסופר החרדי רבי אליהו מוקטובסקי (כי טוב), מחבר 'ספר התודעה', ליחידות' אצל הרבי וכאשר עלה נושא מלחמת בני הקיבוצים בדת ישראל, התבטא הרבי כי הלהט החילוני של ה'להכעיס' עוד ייעלם, וכי בסופו של דבר רבים מהצעירים ישובו בתשובה.

באותה הזדמנות התבטא הרבי בין השאר: "לו היו לי כמה עשרות צעירים, שהיו חודרים אל מעבר למסך 'השומר הצעיר',

הייתי כבר מחולל שם מהפכה". הרב כי טוב היה המום. באווירה האנטי דתית של אותם ימים הדברים נשמעו מפתיעים מאוד, אך הרבי אמר את דברו.

מלחמת תנופה

את נקודת המפנה של היחסים בין הציבור החרדי לציבור שאינו שומר מצוות ניתן לסמן בשנת תשי"ז. שלטון מפא"י שלט שלטון ללא מיצרים במדינה, והפנקס האדום היה כרטיס הכניסה לכל דבר, לתעסוקה, לדיור ולרפואה. מי שלא השתייך לציבור הזה התקשה לתפקד. החינוך החילוני שלט ביד רמה והעביר רכבות עולים על דתם.

הציבור החרדי הסתפק אז בניסיון צנוע לשמור בכלים דלים על החינוך היהודי ועל הסטטוס קוו הדתי שהלך ונפרם. באותם ימי ראשית נשמע היה מופרך לחלוטין לדבר על תנועה של בעלי תשובה. באופן כללי הכיוון המצער היה אחד: מהציבור הדתי החוצה. אבל הרבי הפתיע את כולם בגישה שלא הייתה מקובלת כלל.

הרבי חש בזרמי מעמקים התוססים מתחת לפני השטח של הלב היהודי והכריז שהגיע הזמן לחדול מהתנועה שבה היה שרוי הציבור החרדי. אין די במלחמת מגן על הנפש היהודית, אמר הרבי, ויש צורך לצאת למלחמת תנופה לקירוב ליהדות. לעבור ממגננה למתקפה. "לא מחכים עד אשר הם יתחילו ללחום", אמר הרבי, "אלא אדרבה, הולכים למחנם ומאירים שם באור התורה והמצוה, וצדים מהם נפשות לקרבם לאביהם שבשמים. אל לנו להסתפק בחוגים שלנו", הטעים, "אלא מוטלת עלינו החובה להכנס בשדה האויב - אלו האומרים שהם אויבים אותנו - ולהאירם בנר מצוה ותורה אור".

באותם ימים התגבש בארץ ארגון צעירי אגודת חב"ד בראשות הרה"ח רבי ישראל לייבוך, והרבי קבע שהגיע הזמן להטיל על האגודה ושליחיה את המשימה הקשה: לפתוח במתקפה להתעוררות הנפש היהודית. מי שנקרא להעביר את המסר היה הרה"ח רבי שמואל בליזינסקי, בנו של הגה"ח רבי מאיר בליזינסקי זצ"ל ששימש כמשיע קהילת חב"ד ברמת גן ורב בית הכנסת ברמת יצחק.

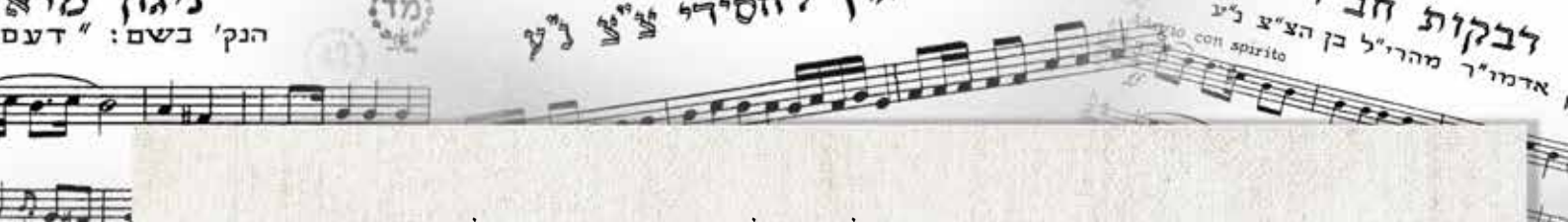
הייתה סיבה מיוחדת לכך שדווקא הוא זה שנבחר לתפקיד, כפי שהתברר לו מאוחר יותר.

פריצת הדרך שהותוותה בחדרו הקדוש של הרבי במוצאי שבת בראשית. הרה"ח רבי שמואל בליזינסקי ע"ה

יצחק דמיאל הסכים איתי ואמר: "הרבי מבקש לכבוש את כל הארץ. אם כן, הארץ כולה היא החזית. כשאני מחפש את המבצרים האיתנים ביותר בחזית הזו, אני מוצא את הקיבוצים. צריך לכבוש את הקיבוצים - ואז כל החזית תתפורר לניצחון"

במוצאי שבת פראשית תשי"ז, כאשר הרב שמואל שהה אצל הרבי, נקרא הוא אל חדרו הקדוש: "על שולחנו של הרבי", סיפר לימים, "היה מונח גביע ובו מעט יין שנותר מהבדלה. הרבי מזג מעט יין לתוך כוס חד-פעמית שעמדה על השולחן ואמר: זה עבור ר' יצחק דמיאל. אמור לו כי אין איתנו יודע עד מה, ושיעשה ויצליח. ולך נתתי כבר בקבוק משקה בשמחת תורה. כשתגיע לארץ-הקודש, תתועד גם עם צא"ח ותאמר להם שיש לפתוח במלחמת תנופה ומספיק עם הוויכוחים ושיעשו ויצליחו".

אותו יצחק דמיאל היה דמות מפתח דרמטית באותה מלחמת קודש שתכנן הרבי והיו דברים בגו. דמיאל היה דמות נדירה באותם ימים. הוא נולד באוקראינה למשפחה חסידית, התחנך בחיידר ובישיבה, אך נתפס לסוציאליזם והתפקר. הוא למד בגימנסיה באודסה ובאוניברסיטת מוסקבה, ולאחר מכן עלה ארצה ועסק בהוראה וכתיבה.

הוא היה לאחד ממנהיגי הציונות הסוציאליסטית, ממייסדי קיבוץ עין חרוד, הסתדרות פועלי ארץ ישראל ובין מניחי היסודות לזרם העובדים בחינוך. אולם עם השנים התקרב חזרה ליהדות ולחסידות בהשפעת הרב מאיר בליזינסקי זצ"ל ונמנה עם מתפללי בית הכנסת שלו ברמת יצחק. היה ברור אם כך מה רצה הרבי. הרבי ביקש כי עתה מר דמיאל יוביל וינחה את הדרך כיצד לפרוץ אל לב החברה הישראלית.

ואכן, כאשר שב רבי שמואל ארצה הוא ישב יחד עם דמיאל וניתח עמו את הנתונים. אין ספק שהרבי רצה לתקוף במלוא העוצמה היהודית את לב החברה הישראלית. והדרך לניצחון היא דווקא באמצעות מתקפה על המתחמים המבוצרים, על עמדות הפיקוד.

ואלו היו הקיבוצים שאנשיהם ניהלו את המדינה. "כדי לכבוש שטח", אמר ר' שמואל, "ראשית, עושים הערכת מצב של החזית, מיהו האויב ומהם כוחותיו, אחר כך מבררים איפה ממוקמים המבצרים שלו ומהן נקודות התורפה שלהם. בשלב הבא מחפשים את הדרך הטובה ביותר להילחם עם האויב". דמיאל הסכים עמו: "הרבי מבקש לכבוש את כל הארץ. אם כן, הארץ כולה היא החזית. כשאני מחפש את המבצרים האיתנים ביותר בחזית הזו, אני מוצא את הקיבוצים. צריך לכבוש את הקיבוצים - ואז כל החזית תתפורר לניצחון".

הקו היה ברור אך היומרה עוצרת נשימה. יחד התוו תכנית פעולה לביקורי החסידים בתוככי הקיבוצים, כשדמיאל מפעיל את קשריו והיכרותיו עם הקיבוצים. דמיאל הכיר אותם מבפנים וידע את נקודות התורפה שלהם. בסופו של דבר הגיעו לסיכום שדמיאל, שעמד בקשר עם ראשי ועסקני מפא"י, יביא את הקיבוצים, ור' שמואל יביא את החיילים - החסידים שיפעלו בשטח.

בינתיים, בעוד התכניות מתבשלות, פרצה מלחמת סיני. ר' שמואל גויס למלחמה, והתכניות הושעו לתקופת מה. עם סיומה חלה התעוררות בארץ בשל הניסים שנראו באותה מלחמה. כפי שהתברר השעה הוכשרה עתה אף יותר כדי לצאת לפעולה.

כפתיחה נבחר קיבוץ 'גן שלמה' של אנשי מפ"ם שרכזו התרבות שלו היה ידיד אישי של דמיאל. הוא יצר עמו קשר ואמר לו: "אני רוצה לשלוח אליך חסיד חב"ד, אדם נחמד שכדאי לך להכיר. אם תסכים, הוא יבוא אליך ויאמר לך מה הוא מבקש". הרכזו הסכים. למחרת הופיע אצלו ר' שמואל. הוא הציג עצמו בפניו ואמר לו: "ראה, כולנו יהודים, רק לפני חודש בערך נלחמתי

"תשובת הרבי הגיעה מיד למחרת. הרבי אמר שעלינו לכרד האם יש לחברי הקיבוץ התנגדות לכך שאנו נבקש את האירוע בהפרדה ולא שמזכירות הקיבוץ דורשת שהאירוע יהיה בהפרדה"

שיטת החסידות בהדגשת הטוב הוכיחה את עצמה. ערב חב"ד באחד מקיבוצי עמק יזרעאל. מימין לשמאל ישובים החסידים תושבי האזור: הרה"ח רבי אברהם יצחק ששונקין ע"ה (נלב"ע לפני כחודש) משלוחי הרבי לאביטל, הרה"ח רבי חיים שלום סגל שליח הרבי לעפולה, הרה"ג רבי ישעיה הרצל רב העיר נוף הגליל, הרה"ח רבי אברהם דונין ע"ה משלוחי הרבי לאביטל, הרה"ג רבי זכריה גורי ע"ה רב מושב אביטל, הרה"ח רבי אפרים קמינקר והרה"ח רבי יעקב עשת

לצדך במלחמת סיני. למרות זאת אנו שייכים לשני עולמות מנותקים לחלוטין זה מזה. מדוע זה צריך להיות כך? בוא נכיר זה את זה. אנשים אחים אנחנו".

כך נבט לראשונה הרעיון של ערבי חב"ד בקיבוץ.

רזו התרבות לא ידע מה להשיב. מעולם לא הופנתה אליו בקשה שכזו. הוא הבטיח שיביא את ההצעה לפני חברי מזכירות הקיבוץ ושאל לדעתם. בסופו של דבר הם הסכימו. כך גם נבחרו עוד שני קיבוצים של מפא"י בהם היו לדמיאל קשרים - פלמחים ועיינות.

לשבת הראשונה וההיסטורית יצאו שלושה זוגות אברכים: ר' מרדכי גרוזמן ור' שמואל בליזנסקי לגן שלמה; ר' יצחק גנובורג ור' בנימין לוין לקיבוץ עיינות, ור' זלמן אבלסקי עם ר' אלעזר גורליק לקיבוץ פלמחים.

הציפיות היו נמוכות. האם יהיו מוכנים חברי הקיבוץ להקשיב לחסידים? למרבה העניין, בפלמחים החליט המזכיר שאם החסידים כבר נמצאים, הוא יאפשר להם גם להופיע כליל שבת לפני החברים.

"מזכיר הקיבוץ", סיפר אחר כך רבי שמואל, "בישר לי כי היות ובליל שבת בדרך כלל מופיעים בפני החברים אנשים שונים, הוא תלה מודעה בכניסה לחדר האוכל של הקיבוץ כי השבוע יתקיים ערב עם חסידי חב"ד. הוא הוסיף והדגיש כי אינו יודע כמה יבואו, אם בכלל. אך למרבה התדהמה של מזכיר הקיבוץ, כל חברי הקיבוץ, מבוגרים כצעירים, הגיעו. "המזכיר פתח בכמה מילות ברכה והזמין אותי להרצות. בינתיים הבחנתי כי המפה בשולחן רעיון אני יושב הפוכה. נפל במוחי רעיון נפלא לפתוח בו את ההרצאה. אמרתי לנוכחים כי שמעתי בשם אחד הצדיקים, כי בסעודת מצווה או התכנסות לשם מצווה, המפה הפוכה, והנה בשולחן לידו ישבתי המפה הפוכה. כל אחד מהנאספים החל לבדוק את המפה שלפניו, והנה כולם מצאו כי המפות הפוכות. הדבר עורר גלי צחוק אדירים, ששברו מיד את הקרח בינינו לחברי הקיבוץ".

ההרצאה עברה בהצלחה גדולה. הצלחה נרשמה גם בשני הקיבוצים האחרים, שגם בהם הוזמנו האורחים לדבר בפני כלל התושבים. ההצלחה הפיגה חששות רבים מצד החסידים. כך גם התוצאות לא איחרו לבוא. בחג הפורים, שבועיים בלבד לאחר תחילת המבצע, הגיעו כל חברי קיבוץ פלמחים לביקור מרגש בכפר חב"ד. הרבי ביקש להמשיך לטוות את החוט שנוצר, וביקש לשלוח מצות שמורות עבודת יד לכל הקיבוצים שבהם ביקרו החב"דניקים. "כמובן עשינו כהוראת הרבי", מספר ר' שמואל, "ולאחר הפסח הגיעה תגובה מפתיעה מקיבוץ גן שלמה". מזכיר הקיבוץ כתב: "כשקיבלתי את המצות, אספתי את כל חברי הקיבוץ והסברתי להם שהשנה לא נוכל לנהוג כבכל שנה, שאוכלים חמץ ומצה יחד. השנה יש לנו מצה שמורה, ואותה אי אפשר לאכול יחד עם החמץ. מי שיחליט לאכול רק מצה בליל הסדר, יקבל חתיכת מצה שמורה. בו במקום החליטו כולם שבלייל הסדר השנה לא יאכלו חמץ בקיבוץ". כעבור זמן מה אף נפתח בקיבוץ מטבח כשר, ולאחר זמן נוסף גם בית כנסת.

גם בשני הקיבוצים האחרים אירעו דברים דומים. שבתות האירוח נחלו הצלחה גדולה ופשטו לקיבוצים נוספים. התוכנית של

התכנית נולדה

בהמשך לכך, התעצבה תכנית 'ערבי חב"ד בקיבוצים' שהתגבשה למתכונת קבע של צוות חסידים, שאחד מהם יודע פרק בשירה, אחר ידע להרצות כהלכה, ויחד עם מצטרפים נוספים היו יוצאים לקיבוצים לערבים עשירי תוכן.

חברי הקיבוץ היו מתכנסים אחרי ארוחת הערב בחדר האוכל של הקיבוץ, אנשים, נשים וטף. התכנית כללה בדרך כלל דברי פתיחה קצרים, שירה של ניגוני חב"ד עתיקים וחדשים מפי 'בעל המנגן', והרצאה שלאחריה חלק של שאלות ותשובות. כל ערב כזה נמשך שעות ארוכות, וגם בסיומו נותרו לעיתים קיבוצניקים שסבבו את החסידים והפנו אליהם שאלות משאלות שונות.

עבור הקיבוצים היה אלה מעין ערבים של פולקלור חסידי, אבל בסופו של דבר הם הובילו להריש עמוק בלב המשתתפים. שמם של הערבים הללו הלך לפניהם. כעבור תקופה החלו להגיע פניות יזומות מקיבוצים נוספים ששמעו מחברי הקיבוץ השכן על "הערב הנפלא של חב"ד", והביעו את רצונם שגם אצלם יאורגן ערב כזה. משלחות שכאלה יצאו כמעט מדי ערב וידם של החסידים הייתה עמוסה.

באחד מעלוני הקיבוצים נותר תיאור של הערב: "החסידים פתחו בשירה ופרצת קדמה וימה צפונה ונגבה". הרי אין כמו שמחתם של חסידים. ואז שרו שיר איכרים רוסי עליו. לשיר הבא כבר הצטרף הקהל. לבסוף נתבקשו לשיר את ניגון הרבי. זה להזדמנויות מיוחדות - התנצלו. "הזדמנות מיוחדת זה עתה" - אמר אחד החברים. החסידים הסכימו. אם הגענו לכך שיהודים יושבים ביחד שהשקפותיהם לאו דווקא זהות ואין ביניהם מחיצות, הרי זה בגדר הזדמנות מיוחדת".

הפעולות בקרב חברי הקיבוצים גורו אחריהן התעניינות להכרת כפר חב"ד, בירת מושבם של חסידי חב"ד בארץ הקודש. כך למעשה החל עידן הביקורים בכפר, והבקשות לבוא ולבקר זרמו מכל עבר.

הזכר שאפשר לעשות פעילות של קירוב בלי לטעות מההלכה. הרה"ח רבי אברהם דונין ע"ה, משלוחי הרבי למושב אביטל שבחבל תענך

הרב דונין נוהג היה להביא עמו מזוזות ולומר בסיום הערב: "כשנכנסנו למקום בו אין בו מזווה, היה זה בלית ברירה. אבל לצאת מפתח שאין בו מזווה - איך אפשר? או שנקבע מזווה או שנישאר כאן כל הלילה..."

היא שההשפעה תהיה חד-סטרתית - מהחסידים אל הקיבוצניקים, ולא חלילה להפך. הרבי אף קבע כלל חיוני שדומה היה שבאותם ימי ראשית נשמע כמעט בלתי אפשרי לביצוע: הקפדה שאינה מתפשרת להופעה על פי כללי ההלכה תוך שמירה על כללי הצניעות וההפרדה.

הגעה אל הקיבוץ, אל לב המאפליה, ודרישה מהקיבוצניקים לא רק הקשבה אלא גם ציות לכללי ההלכה, נשמעות כדבר בלתי אפשרי. אך למרבה הפלא צוותי החסידים הצליחו במלאכתם.

כזה, למשל, היה אחד מהמרצים הבולטים באותם 'ערכי חב"ד', הרה"ח ר' ראובן דונין ז"ל, שהיה לאגדה בחייו ונודע בכינויו 'החב"דניק הטרקטוריסט'.

הרב דונין נולד למשפחה חרדית, התפקד בצעירותו ולמד לעבוד כנהג של כלים כבדים. כשבגר התקרב לאורו של הרבי, חזר בתשובה והשתקע בחיפה בה פעל בהפצת היהדות. הרבי הורה לו להמשיך במקביל בעבודתו כטרקטוריסט "במקום שיראו אותך כמה שיותר אנשים", כיוון שכך יוכל להשפיע עליהם בענייני תורה ומצוות.

בהוראת הרבי, הרבה לצאת לקיבוצי הגליל, ובשפתו הישירה ונטולת הגינונים היה כובש את לבבות השומעים. הוא היה מדבר אליהם בגובה העיניים ובעיקר מתוך הלב, וגם ידע להיחלץ מכל שאלה כשידו על העליונה. כאשר העיר לו אחד המשתתפים: "זו לא חכמה שאתה מנצח תמיד, כי יש לך תשובה מוכנה לכל שאלה", ר' ראובן ענה לו מיד: "זכותך לבוא גם אתה עם תשובות מוכנות..."

שפתו הפשוטה והישירה ולשונו המחוספסת כבשו לבבות קיבוצניקיים, וכאשר הופיע בערב שכזה נהג לפתוח בבקשה לערוך הפרדה בין גברים לנשים, ולעיתים הוסיף - ספק בצניעות ספק בצחוק: "רבותי, אני מגיע אחרי יום עבודה קשה על הטרקטור, אני עייף ולא

היו מחברי שתמהו עלי ולא חסכו את שבת ביקורתם. איש החינוך, הרה"ח רבי צבי גרינוולד ע"ה

"היינו יושבים אתם עד השעות הקטנות של הלילה, והם היו מתעניינים ושואלים שאלות. בדרך כלל ותיקי ומייסדי הקיבוץ היו מספרים כל אחד על אביו או על סבו שהיה חסיד ותלמיד חכם"

כדאי לכם להרגיז אותי...". הפנייה הישירה ואזכור האגב של עמל כפיו עשו את שלהם, והקיבוצניקים שהזדהו על נקלה עם הטרקטוריסט, תמיד נענו לבקשתו. לא לכולם הייתה היכולת הנדירה שלו, ובעצת הרבי מצאו גם האחרים את הדרך.

אחד הפעילים הנוספים באירועים אלה בקיבוצים היה גם אחיו של הרב ראובן דונין, הרב אברהם דונין ז"ל, שליח הרבי למושב מיטב שבחבל תענך, שלאחרונה נתבקש לבית עולמו לאחר עשרות שנות שליחות.

רעהו, יבלחט"א הרה"ח ר' חיים שלום סגל, שליח הרבי בעפולה, זוכר את אותה פעילות עם הרב דונין. "הייתי אז אברך צעיר בתחילת הפעילות. היינו יוצאים לקיבוצים באזור, קיבוץ בית אלפא, קיבוץ גן נר, ואפילו קיבוץ מזרע, שנודע כקיבוץ בו מגדלים דבר אחר", הוא נזכר. גם הוא זוכר היטב איך בתחילת הדרך התלבטו כיצד להשליט את ההפרדה בערכי חב"ד ועצת הרבי ניווטה את דרכם, כפי שהוא מספר.

"מעשה שהיה: באותה עת ביקרתי בבית רפואה באזור", נזכר

מסך הברזל, אם כן, החל אט אט להיסדק. "באחד מהקיבוצים שביקרנו", סיפר אחד המשתתפים, "ראינו על לוח המודעות הודעה מאת רכות הקיבוץ בה היא מסבירה מדוע הזמינו לקיבוץ את אנשי חב"ד. בהודעה היא כתבה כי עד שהכירו את חסידי חב"ד, היו מתנהגים בצורה של 'להכעיס', אך לאחר שחב"ד הראו את האור ביהדות גישתם השתנתה". היה זה כמעט ציטוט של מילה במילה מהחזון המקורי של הרבי.

"באחד הקיבוצים", מעיד אחד המשתתפים מאותם ימים, "התוודה לפנינו מזכיר הקיבוץ, באמרו: אנו זקוקים למה שאתם מביאים לנו - יידישקייט".

למעשה הייתה זו הפעילות הראשונה בכרוניקת היחסים בין הציבור החרדי לאחיו החופשיים, שבמסגרתה יצאו אברכים לפעילות של קירוב. אך אולי זה נשמע טבעי ופשוט, אך באותם ימים היו כאלה שביקרו את האופי של הפעילות ותמהו עליה. אם חסיד מגיע לבקר בקיבוץ של כופרים ומחללי שבת, שומה עליו להוכיחם על דרכם המוטעית, טענו אלה.

אבל הרבי הורה את הדרך הנכונה עבור זמננו זה, "אוהב את הבריות ומקרן לתורה", שכיום הזה כבר מובנת מאליה.

אחד מפעילי אותם ימים היה החסיד הבלתי נשכח, איש החינוך המובהק, הרה"ח ר' צבי גרינוולד ז"ל. הוא סיפר: "היו לי חברים לא חב"דיים שהביעו תמיהה על אופי הפעילות הזו בקיבוצים. 'אתה כביכול מתחנף אליהם, מלטף אותם ומספר להם על הבעל שם טוב ועל אהבת ישראל', טענו חבריי. 'תן להם על הראש, תגיד להם מי הם ומה הם באמת, תוכיח אותם על הריקנות שלהם מתורה ומצוות'.

"בביקור הבא שלי אצל הרבי, כשנכנסתי ליחידות, כתבתי בין היתר גם את השאלה הזו. כשהרבי הגיע לשאלה זו הזדקף לפתע, ואמר בפנים מאוד רציניות: 'הם הרי לא באים אליך כדי לשאול מי הם, ומה יש להם או אין להם; הם באים לשאול אותך: מה יש לך - לחסידות - לתת לנו? אם תבוא אליהם בתוכחות, אתה מעמיד חומה בינך לבינם - כבר לא יהיה לך כלל עם מי לדבר'".

גם כאשר לתוכן ולמסרים, הורה הרבי את דרכו. וכפי שהעיד הרב אליהו כי-טוב, אמר לו הרבי: "טעמו וראו כי טוב ה', תנו להם לטעום מהנעימות והערבות של התורה", והשאר כבר יבוא מאליו. "זו השיטה שאפיינה את גישתו של הרבי - וכך גם חינוך את שלוחיו", הסביר הרב גרינוולד. "תמיד להבליט את החיובי ולא להדגיש את השלילי. עלינו לדבר על מה שיש לחסידות לספר להם על עצמם: יש לך נפש אלוקית, חלק אלוקה ממעל ממש. אתה יהודי יקר אצל הקדוש ברוך הוא, ו'רחמנא ליבא בעי' - והדברים האלה נקלטים. ברגע שאנשים טועמים מן האור ורואים שהוא טוב, הם כבר יבואו לבקש עוד". הרבי גם הדגיש חזון והדגש על הצורך להימנע מוויכוחים והתנצחות שאינם מובילים לשום תועלת זולת עוינות.

להקפיד על ההלכה

עוד אחת מהנקודות עליה שם הרבי דגש בהנחיותיו לפעילים

תצטרפנה במחיאית כפיים. הדבר התקבל בצורה נאה והוכח שניתן לקיים פעילות על טהרת הקודש גם לציבור הרחוק מהמסורת."

כשהלבבות נפתחו

חלק השאלות והתשובות היה מרכוז של הערכים הללו, והוא שהוביל בסופו של דבר לקשר ארוך טווח עם קיבוציניקים שהתעורר בהם הזיק היהודי.

"אני זוכר שמישהו הראה לי כתבה שהתפרסמה בעל המשמר, ביטאונה של תנועת 'השומר הצעיר', סיפר לימים הרב גרינוולד. באותה כתבה נכתב כי 'החב'דניקים האלו הם הכי מסוכנים... נדמה לך שהם באים בחביבות עם קבוק 'משקה' וא שטיקעל הערינג, אבל הם חודרים פנימה ומשפיעים". בניגוד לקו הקיצוני של הביטאון, בשטח הפעילות התקבלה ברצון ובשמחה. "היינו יושבים אתם עד השעות הקטנות של הלילה, והם היו מתעניינים ושואלים שאלות. בדרך כלל ותיקי ומייסדי הקיבוץ היו מספרים כל אחד על אביו או על סבו שהיה חסיד ותלמיד חכם, והיו נזכרים בייחוס אבות."

אצל הצעירים השאלות היו בסיסיות יותר. להם היתה חסרה הגירסא דינקותא, והשאלות והתהיות הללו הן שהובילו בסופו של דבר לזיק שהוצת. בשנים הראשונות אכן עיקר העניין שגרפו החסידים היה אצל דור המייסדים שזכרון הגירסא דינקותא אצלם עורר בהם געגועים לבית אבא וסבא. עם השנים, גם הדור הצעיר, זה שכבר לא ידע את יוסף ואלף בית של יהדות נעדרה ממנו, מצא עניין בדברי החסידים.

"זכור לי מקרה אחד" מספר הרב סגל, "בו קם בחור צעיר וסיפר לנו על ויכוח שהיה לו עם ערבים בשאלה מה זכותנו על הארץ ומה ההצדקה למלחמות שלנו נגדם. אמרנו לו: זה בדיוק העניין. הזכות שלנו בארץ ישראל היא על סמך מה שכתוב בתורה. לכן שומה עלינו לשים לב לדברים האחרים שכתוב בתורה. התורה מחייבת אותנו לקיים מצוות כדי להיות בארץ ישראל. הדברים הללו עשו את שלהם."

"זכורני מקרה אחר שהייתה לו גם השפעה ארוכת טווח. היה זה כאשר קם קיבוציניק צעיר באחד הערכים שקיימנו ושאל: 'מה זה המיסות' הללו שהרבנים נושאים על היהדות? זה מזכיר לי את הנוצרים שגם כמריהם עושים כך. למה הרבנים עושים אותו דבר? אמרנו לו: מי קדם למי? הנצרות ליהדות או היהדות לנצרות? ביהדות מקובל שהרב מנסה לקרב את לב

הרב סגל, "והנה ניגשה אלי אשה והציגה עצמה כמזכירת קיבוץ בית אלפא, וביקשה שנערוך ערב חב"ד בקיבוץ. היא שאלה אותי מהם התנאים. אמרתי לה שבוא ללא כל תמורה, אבל עליהם לדאוג לנו להסעה, לבקבוק 'משקה' ומצב רוח טוב, ויש גם תנאי שהאירוע צריך להיות בהפרדה."

"זמן מה אחר כך המזכירה טלפנה אליי ואמרה לי בדאגה: 'הכל בסדר. אפשר לארגן את הערב, אבל החברים מסרבים לכך שהאירוע יהיה בהפרדה'. לא ידענו מה לעשות. יצרנו קשר עם הרב לייבוב שהעביר את השאלה לרבי. תשובת הרבי הגיעה מיד למחרת. הרבי אמר שעלינו לברר האם יש לחברי הקיבוץ התנגדות לכך שאנו נבקש את האירוע בהפרדה ולא שמזכירות הקיבוץ דורשת שהאירוע יהיה בהפרדה. 'התקשרתי למזכירות ושאלתי אם תהיה להם התנגדות לכך שאנחנו נהיה אלה שנבקש מהציבור לשבת בהפרדה. היא אמרה שזכותנו לבקש מה שנרצה, אבל הם לא יכולים לקבוע את זה לחברים. הסכמנו."

"הגענו לאותו ערב יחד עם הרב דונין", מספר הרב סגל, "אנו היינו מודאגים אבל הרב דונין היה רגוע. הגיעו כמה מאות חברים, והתחלנו את הערב בשיר שהוא בעצם שיר חסידי עתיק, שהחלוצים בקיבוצים אימצו ו'הלבישו' עליו את המילים 'הבה נגילה'. הקהל חייך והקרח נשבר. "אחר כך פתחנו ואמרנו להם שאנו מאוד שמחים להיות עימם ומודים להם על כך שהגיעו לערב זה והם מארחים אותנו, אבל יש לנו בקשה. נהוג שהמארח דואג לכך שהאורח יחוש בנוח, ולכן הבקשה שלנו היא שכאשר אנו

נמצאים יחד נשב בהפרדה, ואחר כך נסביר מדוע. ואכן הם הסכימו. כל הציבור שגרש את חדר האוכל קמו והתיישבו בהפרדה, חוץ מאחד שקם ויצא.

"אחר כך הסברנו להם שבזמן שביית המקדש היה קיים, כשכולם עלו ירושלים, למקום הקדוש ביותר לעם היהודי, ההתכנסות הייתה בהפרדה בין עזרת נשים לעזרת גברים. משם אנו למדים שבכל מקום קדוש שבו מתכנסים יהודים, ראוי שזה יהיה בהפרדה. כיום, כשאין לנו בית מקדש ובתי כנסת הם המקום הקדוש ביותר לנו, גם בהם יושבים בהפרדה. ומאחר ופה בקיבוץ אין בית כנסת, המקום הקדוש הוא המקום שבו מתכנסים יהודים כדי להיות יחד ולשמוע על יהדות, ולכן ראוי שגם אנו נשב בהפרדה. הדברים התקבלו על הלב ולערב הייתה הצלחה גדולה מאוד."

אחד החסידים הידועים בצוותי הפעילים היה הרה"ח ר' אברהם לידר ז"ל, שהיה בעל מנג' ידוע. הוא התלבט בשאלה כיצד להתייחס לכך שבעת השירה פעמים רבות מצטרף כל הקהל, אנשים ונשים, לשירה. "הרבי הציע", סיפר לימים, "שנסביר להם כי על פי ההלכה אסור לנו לשמוע קול שירה של אישה, ושבבקש שרק הגברים ישירו ושהנשים

את הפירות של אותם ערבי חב"ד קצרנו בדמות בעלי תשובה רבים. הרה"ח רבי חיים שלום סגל, שליח הרבי לעפולה

המשך בעמוד 13

מן הקצה אל הקצה

חסידות לא מבקשת להגביה את האדם אלא לשנות אותו מהשורש. היא לא מוסיפה עוד נדבך לגובה ולשלמות שלנו, אלא משנה אותנו מהיסוד • מדוע שתק החסיד הנודע ומה היה המסר הגלום בשתיקה שלו? • ואיך זה שבאמצע הלימוד יהודי רוצה לאכול או לשתות משהו?

יושב בראש. יושב ושותק. נו, זה קורה... לפעמים אין לאדם משהו מן המוכן להגיד אז הוא צריך לחשוב ולארגן את הדברים שיאמר. יושבים סביב השולחן ומחכים. חצי שעה, שלושת רבעי שעה, שעה, שתיים... לבסוף הבחורים, עם כל הדרך ארץ והביטול אומרים, "ר' חאצ'ה, הרי הרבי אמר לכם להתוועד!" עונה להם ר' חאצ'ה: "זה בדיוק מה שהרבי רצה. הוא רצה להראות לנו שכאשר לא לומדים חסידות (במידה מספקת) ולא מתפללים (באריכות) - אי אפשר להתוועד..."

נחייכים לציין שר' חאצ'ה באותה תקופה היה טרוד מאוד עם כל העסקנות הציבורית וכל הפעילות המחתרתית של הרבי הקודם ברוסיה. בכמה הזדמנויות אף התלונן לפני הרבי על כך שהמטלות הרבות שהטיל עליו אינן מותירות לו פנאי ללמוד חסידות כדבעי. הוא הרגיש שאין לו זמן להקדיש ללימוד חסידות ולעבודת התפילה כפי שהורגל לעשות בזמנים שבהם הדבר התאפשר לו.

כאמור, התוועדות קשורה קשר הדוק ולמעשה היא נובעת מלימוד חסידות ומעבודת התפילה. אי אפשר לנתק ביניהן ומוכרחים את כל שלושת הדברים - לערנצן, דאווענען, פארבריינגען.

אין 'חצי שבת'

עיקר הדרשה להתפלל במתינות ובאריכות היא בשבת. זה היום שבו כל אחד צריך להשתדל להשקיע - יותר מאשר בכל שאר ימי השבוע - בעבודת התפילה.

בקשר לכך, אחזור כעת על 'נקודה' מתוך התוועדות של הרבי בשבת פרשת נשא תשכ"ו (שנת ה'קצוזה' שלי).

באותה התוועדות דיבר הרבי באריכות על כך שזו השבת הראשונה אחרי מתן תורה. מצוות שבת ניתנה אמנם כבר במרה, אבל השבת שניתנה במרה אינה מגיעה למעלתה של השבת שאחרי מתן תורה, משום שרק בהר סיני נתבטלה הגזרה (כדברי חז"ל במדרש) ש"העליונים לא ירדו לתחתונים והתחתונים לא יעלו לעליונים", וכתוצאה מכך נוצר

בכל הדברים שהזכרנו מדובר במפורש על בניית קומת האדם. מוסיפים לבניין עוד נדבך ועוד נדבך במטרה להביאו לשלמות. כי ככל שהאדם מוסיף לעצמו לימוד וידע, כך האישי שלו נעשית גבוהה ושלמה יותר. האם נאמר שחסידות גם כן באה להוסיף קומה לאדם, להפוך אותו גבוה ושלם יותר?

התשובה היא, לא. חסידות לא מבקשת להגביה את האדם אלא לשנות אותו מהשורש. היא לא מוסיפה עוד נדבך לגובה ולשלמות שלנו, אלא משנה אותנו מהיסוד. היא גורמת לנו שיהיה אצלנו "אלוקות בפשיטות".

השתיקה של ר' חאצ'ה

בלי חסידות, קודם כל אני קיים ורק לאחר מכן יש תורה ויש מצוות ויש הקב"ה.

חסידות אומרת בדיוק להפך: קודם כל יש אלוקות. הקב"ה הוא מציאות ודאית. הוא מציאות אמיתית. ורק לאחר מכן נשאלת השאלה: אבל העיניים שלנו בכל זאת רואות עולם, אז האם העולם הוא אמיתי? האם המציאות הגשמית שאנחנו רואים וחווים, אכן קיימת?

מה שבפועל גורם לנו לשנות את הגישה ולהפוך את השאלה זה העיסוק בשאלה האם 'כתר' הוא אין סוף או ספירה. כי זה מחדיר בנו את ההכרה שאלוקות זו המציאות האמיתית, שרק אחריה באה ההתבוננות בשאלות כגון האם יש עולם או אין עולם, מה טיב מציאותו של העולם, מדוע בכלל הוא נברא ולשם מה אנחנו נבראנו.

ואז, אחרי הלימוד, באה התוועדות שבה לא נושאים 'דרשות', אלא פורטים את הלימוד לפרוטות אישיות וסופגים באופן פנימי את תוכן המאמרים שלמדו.

החסיד ר' חאצ'ה פייגין (שימש מזכירו של כ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע ומנהל ישיבות 'תומכי תמימים' ברוסיה) קיבל פעם אחת הוראה מהרבי הקודם להתוועד עם בחורי הישיבה (תלמידי תומכי תמימים). הבחורים התאספו, הביאו 'משקה' ופארבייסן (כיבוד קל). התיישבו התלמידים סביב השולחן ור' חאצ'ה

בהתוועדות הזו כמו בעוד התוועדויות מדברים על הצורך ללמוד חסידות ולהתפלל כדבעי. להתפלל כדבעי הכוונה היא להשקיע בתפילה, הן בכמות והן באיכות. יותר זמן ויותר כוונה. להיות קשורים למילים שמוציאים מהפה. והדיבור על כך נעשה (כאמור) תוך כדי התוועדות.

בכלל, שלוש המילים הללו - לערנצן, דאווענען, פארבריינגען (ללמוד, להתפלל, להתוועד) - עשויות להישמע כמין 'מחרוזת' נחמדה שהחב"דניקים המציאו...

במיוחד דרושה הסברה והבהרה לגבי עניין ההתוועדות. איך הוא השתרבב לכל העבודה הרוחנית שעליה מדברים. מביאים קצת 'משקה', קצת דג מלוח, מצרפים לזה ניגון טוב - ויש לנו פארבריינגען (התוועדות)... האם מעתה כל אחד יכול להעתיק את השיטה ותצא לו התוועדות?

ובכן, צריך לדעת שההתוועדות היא המשך ישיר ללימוד חסידות ועבודת התפילה. ובלי שני אלה, גם התוועדות לא תהיה.

מה הפירוש?

בחסידות לומדים (בין השאר) עניינים גבוהים ועמוקים בקבלה, מחלוקת של המקובלים והפרדס אם 'כתר' זה אין סוף או ש'כתר' זה ספירה. תשאלו, מה זה נוגע לנו ומה זה שייך אלינו? האם זה מוסיף לנו יותר חמימות בענייני קדושה, יותר יראת שמים? התשובה על כך, כמובן, חיובית. לימוד עניינים אלו, גם אם הם עמוקים ונשגבים ביותר, מחזק את היראת שמים ומוסיף חום בענייני קדושה. כל מי שעוסק בזה מרגיש ויודע זאת, גם אם לא תמיד הוא יודע להסביר לעצמו איך וכיצד בדיוק זה עובד ומשפיע עליו.

חסידות לא באה על מנת להוסיף עוד נדבך בשלמות האדם.

לד קטן שמתחיל לדבר ולקרוא, לומד קצת חומש. לאחר מכן מלמדים אותו קצת קיצור שולחן ערוך. בשלב הבא הוא לומד משניות ואחרי זה גמרא. בכגורתו הוא מוסיף לסדר הלימוד שלו גם מוסר שנועד לתקן את המידות ולהשריש בו הנהגה של דרך ארץ. ואם יש לו אופקים קצת יותר רחבים אזי הוא מוסיף על כל אלו גם קצת חקירה.

המשך מעמוד 11

הייתה זו הפעילות הראשונה בכרוניקת היחסים בין הציבור החרדי לאחיו החופשיים, שכמסגרתה יצאו אברכים לפעילות קירוב. היום אולי זה נשמע טבעי, אך באותם ימים היו שביקרו את הפעילות ותמחו עליה

שומעיו. זה שהנוצרים לקחו מאתנו דברים רבים, מה בכך? אנחנו השורש, אנחנו היסוד של הכל. כל שאלה כזו הובילה לתשובה שהובילה להרהור עמוק וקשר שהמשיך גם לאחר תום הערב."

לפי הוראת הרבי, הערבים נוצלו כדי לגרום לאנשי הקיבוצים לקיים מצוות. כך למשל נהג הרב דונין להביא עמו מזווח ונהג לומר בסיום הערב: "כשנכנסו למקום בו אין בו מזווח, היה זה בלית ברירה. אבל לצאת מפתח שאין בו מזווח - איך אפשר? או שנקבע מזווח או שנישאר כאן כל הלילה...". כך נקבעו עשרות רבות של מזווחות בקיבוצים, ונשלחו אליהם גם ארבעה מינים ומצות במועד.

"כשהיינו במזרע", מספר הרב סגל, "לא אמרנו להם מילה על כך שהם מגדלים דבר אחר. השתדלנו רק לעודד את החיובי כמה שיותר. הם הקימו למשל סוכה ואף רכשו ארבעת המינים. בסופו של דבר זה הוכיח את עצמו והייתה הצלחה גדולה. רבים הכירו כך את היהדות ושבו בתשובה. עד היום, חלק מחברי קהילת חב"ד בעיר עפולה, למשל, הם קיבוצניקים לשעבר". לא אחת, חלק מהשומעים התקרבו ליהדות והחליטו לעזוב את הקיבוץ, ובינתיים עד שהסתדרו בחייהם שהו בביתם של השלוחים והפכו לחלק מחייהם.

לאחר מלחמת יום הכיפורים חלה התעוררות גדולה בכל קצות העם, והזורף של החוזרים בתשובה הפך לזרם. במקביל, עם השנים נוסדו בתי חב"ד במקומות שונים ובערים שונות כולל בקיבוצים, והפעילות שינתה את פניה ואת דרכה. היוזמה של ערבי חב"ד בקיבוצים הלכה והתייתרה, אך רישומן של אותן פעולות ראשונות נותר עד היום הזה. אותה מלחמת תנופה אכן הבקיעה את מסך הברזל של הקיבוצים. זה היה הצעד הראשון, הסדק הראשון בחברה הישראלית דרכו נכנס האור של היהדות עד היום הזה. ■

וכמאמר רו"ל "אם ערוכה בכל רמ"ח אברים - משתמרת, ואם לאו - אינה משתמרת". אדמו"ר הזקן מוסיף ומסביר שאם התורה (או התפילה) אינה ערוכה בכל רמ"ח האברים, אזי האדם שוכח אותה והיא לא משתמרת. מדוע? "כי השכחה היא מקליפת הגוף ונפש החיונית הבהמית שהן מקליפת נוגה הנכללת לפעמים בקדושה, והיינו כשמתיש כוחן ומכניס כל כוחן בקדושת התורה או התפילה". כלומר, כשהקליפה נכללת בקדושה אין שכחה וכשהיא לא נכללת בקדושה יש שכחה.

אם לומדים את זה בדרך של דרש, אז זהו דרש נאה. אבל אם רוצים להבין את הדברים על פי פשט, מתעוררת מיד השאלה, מה הפירוש ללמוד תורה או להתפלל עם כל רמ"ח האברים. ללמוד, לומדים עם המוח. גם לחשוב פירוש המילות ולהתעמק בתוכן התפילה זה עם המוח. הפה אף הוא שותף ללימוד ולתפילה. ואם תרצו, אז גם היד יכולה להיות חלק מהלימוד או התפילה. אפשר לעשות קוועטש כזה או קוועטש כזה, אבל איך לומדים תורה או מתפללים עם כל רמ"ח האברים?!

אז תוך כדי לימוד מצאנו לכאורה את ה'אותיות' להסביר את העניין, איך באמת אפשר ללמוד עם הידיים ועם הרגליים:

אתה יושב ולומד תורה, ובאמצע הלימוד מתחשק לך כוס קפה עם חתיכת עוגה. מה זה אומר? זה אומר שחוש הטעם שלך נשאר עצמאי. הוא לא קשור ללימוד שלך. הוא נותר חופשי ולכן הוא התעורר. אילו היית שקוע כל כולך בלימוד או בתפילה, לא היה מתעורר אצלך פתאום חשק לכוס קפה ועוגה. כשאדם שקוע לגמרי בתוך עניין - זה יכול להיות קריאת סיפור מרתק או הקשבה למוזיקה ערבה - לא מתעורר אצלו פתאום חשק לקפה ועוגה. כך ועוד יותר מזה כשאדם שקוע לגמרי בתורה או בתפילה, חוש הטעם שלו לא מתעורר. הסיבה לכך היא שחוש הטעם נדבק ללימוד. נדבק למחשבה, לשכל, להרגש שיש לו בלימוד או בתפילה. נדבק ומתבטל.

זאת אם כן הכוונה ללמוד ולהתפלל עם כל רמ"ח האברים. ללמוד באופן כזה שכל הגוף נעשה דבוק בעניין שבו אתה עסוק. המשמעות של זה היא שחוש הטעם שלך והקיבה שלך נעשים אף הם שותפים בלימוד.

אם באמצע הלימוד או התפילה אתה מרגיש פתאום שאתה צריך להניח את הראש, לתפוס איזו תנומה, מה זה אומר? זה אומר שכל השרירים שלך, הרגליים, הידיים, נשארו חופשיים. לכן הם התעוררו ברצונות ובצרכים משלהם. לעומת זאת אם אתה שקוע עד הסוף בלימוד, הם מתבטלים ונדבקים ללימוד. הרגליים לא מבינות את הגמרא. גם חוש הטעם לא מבין את מאמר החסידות. אבל הם התבטלו. וזו השותפות שלהם. לזה מתכוונים חז"ל כשהם מדברים על "ערוכה בכל רמ"ח אברים". זה לכאורה הפשט. ואפשר לראות את זה בחוש. לפעמים קורה שחלק מהחושים מתעוררים וחלק מהם לא. ההסבר לכך כאמור הוא, שהחושים שהתעוררו לא התבטלו ואילו החושים שלא התעוררו כן התבטלו.

והזמן העיקרי להתמסרות מוחלטת ללימוד ולתפילה, התמסרות כזאת שתשכיח מאיתנו למשך כמה שעות את הצורך והרצון לאכול ולנוח, הוא שבת.

חיבור אמיתי בין רוחניות לגשמיות. כלומר, שקדושת השבת חדרה בכל הרבדים וקידשה גם את מציאות העולם הזה הגשמי.

איי, שאל הרבי, הרי "לכולי עלמא בשבת ניתנה תורה" ולפי זה יוצא שהשבת שבה ניתנה התורה היא גם השבת הראשונה שאחרי מתן תורה?

אז הרבי התפלפל בסוגיה זו באריכות (הדברים מופיעים ב'ליקוטי שיחות' כרך ח, עמ' 49 והלאה), תוך שהוא מביא דוגמאות רבות מהגמרא ומההלכה לגבי הגדר' של יום השבת. לבסוף הסיק הרבי שכל ה'מעט לעת' של השבת, כל היממה כולה, היא "מציאות אחת". את דבריו אלה ביסס הרבי על הנאמר במכילתא על הפסוק "מחלליה מות יומת".

המכילתא דן במקרה שבו גויים הקיפו את ארץ ישראל וגרמו לבני ישראל להשיב להם מלחמה וכתוצאה מכך לחלל שבת. האם נאמר שמכיוון שחלק מהיום חולל, אין יותר קדושה להמשך היום ובטלים כל איסורי חילול שבת? כך שואל המכילתא והוא מיד שולל סברה זו וקובע שברגע שבו בטל הצורך לחלל שבת, שבים וחלים כל דיני ואיסורי השבת. את זאת הוא לומד מהפסוק הנ"ל, "מחלליה מות יומת" - "אפילו כהרף עין".

שאל הרבי, מה פתאום נעלה על דעתנו שאם נכפה עלינו לחלל חלק מיום השבת בטלה קדושת השבת מכל היום כולו? איזה היגיון יש בכך?

הרבי הסביר זאת על פי היסוד הנזכר, שכל השבת כולה הינה 'מציאות אחת'. ממילא יש בהחלט מקום לטעון שאם חלק השבת חולל, אי אפשר עוד להחיל על המשך אותו היום את מציאות השבת (שהיא כאמור 'מציאות אחת'). ורק הפסוק "מחלליה מות יומת" הוא שמלמד אותנו (כדברי המכילתא) שאפשר להחיל את קדושת השבת ודיניה גם על חלק מהיום.

לכן, כל עוד פסוק זה לא נאמר - ובמתן תורה הפסוק הזה טרם נאמר - הדין הוא שכל השבת היא 'מציאות אחת'. ומכיוון שהציווי על השבת שניתן בסיני ביטל למפרע את מצוות השבת שניתנה במרה (הרבי מוכיח זאת ממספר מצוות נוספות שניתנו קודם מתן תורה ולאחר מכן חזרו וניתנו בסיני, דוגמת גיד הנשה), אזי יוצא שביום מתן תורה עצמו לא הייתה עדיין אותה 'מציאות אחת' שלמה של שבת. ולפיכך, השבת הראשונה שבה ישנן כל המעלות של "שבת שאחרי מתן תורה", היא השבת הזאת.

ובנוגע לענייננו: כשמדברים על לימוד חסידות ועבודת ה' בשבת, צריך לזכור שכפי שאין חצי תפילין וחצי ציצית, כך גם אין חצי שבת או רבע שבת, אלא כל השבת כולה היא 'מציאות אחת'. ממילא, עבודת ה' בשבת צריכה להקיף את כל השבת מתחילתה ועד סופה. ללמוד קצת חסידות ולאחר מכן להתפלל בקצב שמכתיב השליח ציבור ואז ללכת הביתה כדי לאכול צ'ולנט ולנוח - זה נקרא חצי שבת.

לשתף את כל החושים

למדנו בתנאי עניין המצריך ביאור, ולכאורה מצאנו (תוך כדי הלימוד) 'אותיות' מתאימות איך להסביר אותו באופן המתקבל:

בפרק ל"ז מדבר אדמו"ר הזקן על כך שלימוד התורה וכן עבודת התפילה צריכים להיעשות באופן ד"כל עצמותי תאמרנה",

נשומת דאורייתא

ביאורים מתורת חב"ד לדף היומי

נודר בחיי המלך

אמר רבי צדוק... יפתחו לו בכבוד המקום

(נדרים סד, א)

דהא אמרינן נספרי שחא סטור
צמלן ענמו (ר"ן)

אמנם לשון הספרי הוא "נודר בחיי המלך", ומבואר בפרי עץ חיים ועוד, שחיי המלך היינו בחינת בינה. ועל פי זה, מה שהתרת נדרים הוא על ידי החכם, היינו חכמה שלמעלה מבינה. והענין הוא דהנה עיקר הפרש בין חכמה ובינה הוא דחכמה תופס בהעצם הדבר, ובינה תופס רק במציאות הדבר, כי בינה היא בחינת השגה, וכל השגה היא בהתגלות הדבר ובהציוור שלו, ולא בהעצם, והיינו רק במציאות הדבר לבד איך ומה הוא. וזהו מה שחכמה היא למעלה מסדר ההשתלשלות, כי ההשתלשלות מתחילה במציאות הדבר, בירידתו מדרגא דרגא, אבל חכמה היא למעלה מהמציאות של הדבר, אלא בעצם מהות הדבר.

וזהו שחכמה ובינה הן ראייה ושמיעה, דאינה דומה שמיעה לראי', וההפרש ביניהם הוא ידוע, דשמיעה הוא מרוחק והיינו רק השגת מציאות הדבר, וראי' היא מקרוב שהוא ראיית עצם הדבר, וכמו שנתבאר במקום אחר בענין שתיק רב ומכל מקום לא הדר ב', והוא שהתאמת אצלו שהוא אסור רק שלא הי' לו טעם מושג על זה, והיינו התאמתו למעלה מהשגה כו'.

ולכן זהו ההבדל בנוגע לנדרים בין חכמה לבינה. דהנה כל הדברים הגשמיים הם תחת ממשלת קליפת נגה, שנוגה מעורב טוב ורע, ומצד הטוב שבה נכללת לפעמים בקדושה, ומצד הרע שבה נכללת לפעמים בג' קליפות הטמאות, ועל כן נקראת להטמאות המתהפכת כנוודע. וכן כל הדברים הגשמיים מעורבים טוב ורע, וכמו המאכל הגשמי, כשאוכלו לשם שמים מתברר הניצוץ הטוב שבו ומוסיף לו חיות בעסק התורה ועבודה, וכמו חמרא וריחא פקחין, ועד דלא אכילנא בישראל דתורא לא צלינא דעתאי כו', ולהיפך כשאוכלו למלאות תאוות נפשו הרי הוא מעבה ומגשם אותו, וכמאמר מלי כריסיה זינא בישא. ובזה הוא העבודה לדחות את הרע דנוגה על ידי שיפעול בנפשו שלא ירצה להתענג בתענוגי בני אדם, ועל ידי הכוונה לשם שמים מברר את הניצוץ הטוב.

אמנם יש אופן שגם הרע דנוגה נכלל בקדושה, וכמו בשבת שאמרו רז"ל מצוה לענגו באכילה ושינה, והוא שגם התענוג הגשמי הוא במדריגת הקדושה בשבת, שאינו תענוג גשמי כי אם כמו תענוג אלוקי, והוא ענין האתהפכא, שהרע נהפך לטוב ונעשה תענוג אלקי כו'.

והנה אופן הבירור הנ"ל שצריכים לדחות, הוא כשהרע ישנו במציאות, והיינו כשהתענוג הגשמי הוא בתאוה גשמית ואז הרי זה מגשם כנ"ל, וצריכים לדחותו והיינו שלא יתענג בזה, וזהו בבחינת אתהפכא שכופה ומכניע את הרע. אבל בבחינת אתהפכא שהרע נהפך לטוב, היינו שבהתענוג אין בו שום תאוה גשמיות כלל, אדרבה הוא תענוג אלקי הרי הרע נהפך לקדושה כו'.

וזהו ההפרש בין בינה שהוא במדריגת השתלשלות העולמות, שזהו בחינת המציאות דאלקות, ועל כן העבודה בזה הוא בבחינת אתהפכא לבד, והיינו משום שבבחינת המציאות יש נתינת מקום שאחר כך יא מזה לידי הגשמה. אבל מצד חכמה שלמעלה מהשתלשלות והוא בחינת המהות דאלקות, העבודה במדריגה זו הוא בבחינת אתהפכא, והיינו שהכל הוא אלקות, גם הענינים הגשמיים, שהתענוג הוא אלוקי וכמו צדיק אוכל לשובע נפשו.

וזהו ענין חכם המתיר את הנדר שהכל נעשה טוב, וכמו האכילה דשבת שאינו מגשם כו'.
(על פי המשך תער"ב פרק לט-מ)

קישוט נשמות ישראל

בכה ר' ישמעאל ואמר בנות ישראל נאות

הן אלא שהעניות מנוולתן (נדרים ס, א)

"בנות ישראל" היינו כללות בני ישראל שהם ה'אשה' דהקב"ה (כמארו"ל "ביום חתונתו זה מתן-תורה") והעניות היא מה שאמרו רז"ל "אין עני אלא בדעת" (שמזה משתלשל גם עניות בגשמיות), והדרך להסרת העניות היא על ידי כחל ושרק, דהיינו גילוי אור למעלה באותות ומופתים,

- כפירוש הבעש"ט על דברי המדרש "בתחילה עלה במחשבת הברוא את העולם במדת הדין, ראה שאין העולם מתקיים שיתף עמו מדת הרחמים", ש"מדת הדין" היא הנהגת העולם במדידה והגבלה, ו"מדת הרחמים" היא הנהגת הצדיקים ואותות ומופתים, המסירים ומבטלים את הגבלות העולם - ועל ידי זה מגלים את היופי הפנימי דבני ישראל.

(על פי תורת מנחם ח"ד ע' 103)

להעשיר את הדעת

עיקר המכוון בספור הגמרא אינו הענין ד"מנוולתן", כי אם הענין ש"בנות ישראל נאות הן", אלא שמפני סיבה ישנו ענין שהוא היפך הנזכר. ותועלת ידיעת הסיבה דהיפך הנזכר - היא משום שידיעת החולי חצי רפואה. אמנם, ידיעת הסיבה היא רק חצי רפואה, ובמילא, אי אפשר להסתפק בכך, אלא

צריכים גם לעסוק בחצי השני של הרפואה - לבטל את הסיבה:

אמרו חז"ל "אין עני אלא בדעת, ואין עשיר אלא בדעת". וה"עניות" בדעת, "דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם" - היא הסיבה ש"מנוולתן", שלא רואים ש"בנות ישראל נאות הן".

וצריך לבטל את המעמד ומצב של עניות ויהי מעמד ומצב של עשירות בדעת.

(על פי תורת מנחם ח"ה ע' 140)

דרגת הנדרים ומפירי הנדרים

ואם היו תהיה לאיש נדריה עליה מכאן
לנערה המאורסה שאביה ובעלה מפירין
נדריה... משום נשואה קרא אחריו כתיב
ואם בית אישה נדרה (נדרים ס, א)

ענין הנדרים הוא כדברי המשנה: "נדרים סייג לפרישות", כלומר שהנדרים מבטיחים את הפרישות.

ומה שאמרו בירושלמי "דייך מה שאסרה לך התורה" - הרי זו הוראה רק עבור מי שמתנהג כפי ש"עשה האלקים את האדם ישר", שהוא אדם כפי שאדם צריך להיות, שאז אינו צריך לפרוש מדברים המותרים, אלא אדרבה - אסור לו הדבר; מוטל עליו חוב להתעסק בדברים תחתונים ממנו (דצ"ח שלמטה ממדבר) כדי להעלותם. אבל כאשר האדם מתנהג באופן של "והמה בקשו חשבונות רבים", ומחפש כל מיני חשבונות כדי להיות שקוע בעניני העולם; הוא לא מרכבה לאלקות, אלא יש לו תענוג בדברים הגשמיים - הרי לא זו בלבד שלא יעלה את הדבר הגשמי על ידי שישתמש בו, אלא אדרבה: התאוה והתענוג שיש לו בדבר המאכל וכדומה יוריד אותו (ויפעל ירידה גם במאכל), ולכן אצלו מוכרח להיות הסדר של נדרים ופרישות.

ובאופן כללי, ישנם זמנים שונים בכל אחד: יש זמן שבו מאיר אצלו אלקות, שאז אין לו מה להתיירא מעניני עולם הזה, כי לא זו בלבד שהעולם אינו גורם לו הסתר על אלקות, אלא הוא עוד מגלה ומראה אלקות - "ראו מי ברא אלה"; אבל יש זמן שבו שורר אצלו חושך, הוא לא רואה אלקות, ואז צריך לעשות נדרים וסייגים - לפרוש ולהימנע מדברים גשמיים רבים, אפילו דברים המותרים, כיון שיכולים להסיר ולהוריד אותו.

והנה מזה שהצורך בפרישות שע"י נדרים הוא בזה שבו נמצא האדם במצב של ירידה וחושך - מובן שמי שמפר את הנדרים הוא במצב נעלה ביותר, שלא זו בלבד שהוא עצמו אינו זקוק לפרישות שעל ידי נדרים, אלא שיש בו גם הכח להשפיע על מי שבגלל מצבו הוצרך לנדר, שגם הוא יוכל להיות ולפעול

בגדרי שלוחו של אדם (העליון) כמותו

האומר לאפוטרופוס כל נדרים שנודרת
אשתי מכאן ועד שאבא ממקום פלוני
הפר והפר לה יכול יהו מופרין תלמוד
לומר אישה יקימנו ואישה יפרנו דברי רבי
יאשיהו. אבל דכולי עלמא שלוחו של אדם
כמותו (נדרים ס, א)

ועל כרחק דנוף השליח נחשב כנוף המשלח
ושפיר תשוב דבור ההפכה שהשליח מדבר כאילו
דיבר זה הצעל צענמו, כי השליח צענת הפרמו
נחשב כנוף הצעל ממש (לקח טוב (להגר"י
ענגיל) כלל א ס"ו)

ובפרטיות מבאר בלקח טוב שם ג' אופנים
בגדרי שלוחו של אדם כמותו:

א) "כמותו" ממש – בנוגע לעושה המעשה,
שגוף השליח הוא כגוף המשלח (ובדרך
ממילא מתייחסת עשיית השליח למשלח).

ב) "כמותו" – (רק) בשייכות לכח העשוי
השליח או להמעשה, דעשיית השליח היא
כמו עשיית המשלח.

ג) "כמותו" – רק בנוגע לתוצאות המעשה.
בלשון אחר: להחפצא בו נעשה העשוי –
שגם עשייתו של השליח אינה דהמשלח, אלא
שעשיית השליח בהחפצא הרי זו (פועלת
אותו הדבר שפועלת) עשיית המשלח.

והנה דין שליחות בפשטות נמשך
ומשתלשל מענין השליחות בין אדם למקום,
בין ישראל לאביהם שבשמים, שהרי כל
אחד ואחד בלוחי ישראל הרי הוא שלוחו של
הקב"ה, שלוחו של אדם – העליון – כמותו
(כלשון אדמו"ר הזקן בלקוטי תורה ר"פ
ויקרא), להשלים כוונת הבריאה על ידי
העבודה בקיום התורה והמצוות.

וכמו שיש ג' אופנים בדין שליחות הנ"ל,
כן הוא גם בעבודת האדם, שישנן ג' דרגות
באופן מסירת וביטול השליח (האדם)
אל המשלח (הקב"ה):

יש דרגא בעבודת השם, שהאדם העובד
– בהרגתו הרי הוא מציאות בפני
עצמו בכל עניינו, אלא שהוא כופה עצמו
לקיים רצונו ית' – בעשיותיו הוא ממלא
שליחותו של הקב"ה;

ויש מי שפועל בעצמו ביטול פנימי עד
שעשיותו מתייחסות להמשלח, כלומר,
מעשיו ועניניו (בענין השליחות) הרי הם
מסורים ונתונים להשם עד שפעולותיו אלו אינן
מציאות בפני עצמן ואינן אלא כח המשלח;
ולמעלה מזה הוא מי שהוא בטל לגמרי
להקב"ה, עד שכל מציאותו (ובדרך ממילא
כל עשיותיו) אינה אלא מציאות המשלח.

(על פי לקוטי שיחות הל"ג ע' 114-117)

שבבחינת נוקבא לאהבה שבבחינת דבר,
שהאהבה שבבחינת דבר היינו אהבה רבה
שהיא בבחינת מי לי בשמים ועמך לא חפצתי,
פירוש אפילו מה שעמך בקרוב לך, והיינו מה
שכתוב כי עמך מקור חיים, שהם חיי העולם
הבא ותענוג אלוקי שנמשך לנשמות בגן עדן
להתענג על ה' מחמת השגתם והשכלתם
בהשגה והשכלה מופלאת מאד – עם כל זה
הרי אין השגה זו מגעת אלא בבחינת עמך
שהוא דבר הטפל ובטל אצלך ולא אתה ממש,
כי לית מחשבה תפיסא ביי' כלל, אלא השגתם
הוא בבחינת זיו השכינה – זיו והארה בעלמא,
ואי לזאת ועמך לא חפצתי. אלא האהבה רבה
היא ליבטל וליכלל באור א"ס ב"ה ממש,
ולאשתאבא בגופא דמלאא שלמעלה מעלה
מבחינת זיו והארה.

והגם שבבחינה זו אי אפשר להיות "יושבין
ונהנין מזיו" כי אם אדרבה – בחינת ביטול
במציאות, וכביטול והתכללות הנר באבוקה,
היינו שמאבד מציאות היש שלו, מכל מקום
זוהי מעלת הזכר שהוא בר דעת, היינו דעת
חזק שבוחר העיקר ולא הטפל, הגם שלא
יהיה בבחינת יש, ואינו חפץ הטפל אף שיהיה
נשאר על מהותו נהנין מזיו כו'.

מה שאין כן אהבה שבבחינת נקבה זהו
בחינת אהבה זוטא – שהאהבה היא על מנת
לקבל פרס בגן עדן, דהיינו שחפץ קרבת
אלהים ולדבקה בו, דהיינו שתשאר עצמות
ומהות הנפש כמו שהיא, ותהיה דבוקה
בו ית' בגן עדן. וזהו בחינת נפשי אויתך,
כאדם המתאוה לחיי נפשו, ולכן בוחר יותר
בבחי' הזיו והארה ביו"ד נברא עולם הבא,
כדי לישאר על מהותו ועצמותו של הנפש
ואינו חפץ לאשתאבא וליבטל כהתכללות
נר באבוקה בעצמות אור א"ס ב"ה, ונקראת
אהבה זוטא זו בשם נקבה, שדעתה קלה,
שעושה את הטפל עיקר. וזהו נפשי אויתך
בלילה שבחי' אהבה זו נק' עדיין לילה היא
אהבה של חושך כו'.

וזהו שייכות פרשת נדרים ומסכת נדרים
לנשים, כי כשדרגת האהבה אינה בשלמות
אלא עדיין בבחינת יש ולגרמיה, אזי אין
דרכה של אשה לכבוש ולברר את הניצוצות
שבדברים הגשמיים, ואדרבא – יכולים
להמשיך למטה ולגרוע לו הגשמה, ולכן
בדרגא זו עליו לפרוש ולעשות קונם מעניני
העולם על ידי נדרים סיג לפרישות.

רק כאשר בית אישה נדרה, היינו כשהאהבה
היא ברשפי אש, שאין לו רצון זר כלל, ואין לו
כלל בחינת לגרמיה, והוא בבחינת התכללות
באלקות כנר באבוקה, כענין הנישואין שהיו
לבשר אחד, אזי אינו צריך לפרוש, אלא
אדרבא – והפר את נדרה, להעלות גם את
הגשמי ולהפכו לקדושה.

(על פי לקוטי תורה תזריע כג, א. מטות פג, ג ואילך.
מאמרי אדמו"ר הזקן (אתהלך) לאוניא ע' ט ואילך)

בעולם, ואף על פי כן לא להיכשל.

וזהו שהמפירים ומתירים את הנדר הם
כאלו העומדים בדרגא נעלית יותר מאלו
המקבלים על עצמם את הנדר: האב המפר
את נדר בתו (נערה) – הרי "כל שבח נעורי'
לאביה"; הבעל המפר את נדר אשתו – הרי
"אשה רשות בעלה עליה".

והנה כל עניני התורה הם בדרך כלל ובדרך
פרט. וכן הוא גם ענין הנדרים והפרת והתרת
הנדר: בדרך כלל מחולקים הם לאנשים
שונים – האדם הנודר, והאדם המפר ומתיר
את הנדר; אבל בדרך פרט ישנם בכל אחד
מישראל גופא שני סוגי העבודה – ישנה
דרגא בנשמה שמצדה צריך להיות נדר,
וישנה דרגא נעלית יותר, שמצדה צריך להיות
הפרת והתרת הנדרים.

מבואר בקבלה, והובא ונתבאר בחסידות,
ששתי דרגות אלה בנשמה הן בינה וחכמה:
מצד בינה צריכים להיות נדרים, ומצד
חכמה – עקירת הנדר.

החילוק בין בינה לחכמה הוא: בינה היא
שכל, וחכמה היא ביטול.

שכל הוא מדוד ומוגבל. ישנו גבול קבוע
שעד אליו יכול השכל להגיע. מעבר לגבול זה
אין השגת השכל יכולה להגיע; היא מסתיימת.
וכשמגיעים לענינים שהם למעלה מהשכל,
אזי "אין לך רשות להרהר אחריי", אסור
לשכל להתעמק בדבר, דכיון שענינים אלו הם
למעלה מהשכל, עלול לקרות ששכלו יטעה
ויקבל את הדברים אחרת מכפי האמת. ולכן
בהכרח שתהי' שם פרישות (השכל) – נדרים.

מה שאין כן מצד חכמה – אין חשש
שייכשל, כי על ידי הביטול דחכמה, אינו
מציאות לעצמו כלל; וכמו הביטול דשמונה-
עשרה, כשיהודי עומד לפני הקב"ה "כעבדא
קמי מאריה", שאינו מרגיש כלל את המציאות
שלו, אלא כל מציאותו היא מציאות אדונו –
"מה שקנה עבד קנה רבו".

יתרה מזו: הביטול דחכמה נותן
לו כח גם בהשגתו, שגם השגתו תהי'
כדבעי. וזהו שהאב, הבעל, נותנים כח גם
בבינה (נערה ואשה).

(על פי לקוטי שיחות ח"ד ע' 1076)

בדרגת התכללות אין צורך בנדרים

משום נשואה קרא אחרינא כתיב ואם בית

אישה נדרה (נדרים ס, א)

לביאור הענין יש להקדים מה שעיקר
האריכות בפרשת נדרים הוא בנשים דווקא,
וגם מסכת נדרים היא בסדר נשים. והטעם
לכך הוא משום שענין הנדרים שייך בבחינת
אשה – מקבל דווקא. ולכן אביה או בעלה
בחינת דבר, מפירין נדריה.

ויובן בהקדים ביאור ההבדל בין אהבה

במקום פחד - יראת שמים

מענה לחסיד ששטח לפני הרבי את דאגותיו וחששותיו מפני העתיד:
הפ"נ שלו נתקבל, ואקראהו, בלי נדר, מחר על הציון הקדוש.

יתעסק בלימוד דא"ח [=דברי אלוקים חיים, כינוי לתורת החסידות] ביראת שמים, ועל פי מאמר רבותינו ז"ל, מבטלין ממנו יראה ופחד אחר, ו"יראת הוי' לחיים" בגשמיות ורוחניות.

הפ"נ של הרבי נתקבל, ואקראהו, בלי נדר, מחר על הציון הקדוש.

ועל פי מאמר רבותינו. אבות ג, ה: "כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ". ומפרש רבינו, שכשמקבל אדם עליו יראת שמים מבטלים ממנו יראה מענייני העולם (ראה גם אגרות קודש, כ, איגרת ז'תש"ד).

יפוצו מעיינותיך חוצה

ביקור בספריית 'מעיינותיך' בניסין ליפקין

תפילה עם פירוש חסידי

סידור לשבת ויום טוב נוסח אדמו"ר הזקן, עם פירוש 'טעמו וראו' - פירושי תפילה על פי חסידות חב"ד

תפילות השבת: עיקרן להתענג על ה', כי בשבת אין בירור הניצוצות בדרך מלחמה כמו בתפילות ימי החול, אלא הכל מתוך תענוג ומנוחה (על פי ביאורי הזוהר ח"ב עמ' תרצא).

עבודת התפילה: עיקרה הוא להמשיך את מהותו ועצמותו יתברך, על ידי מסירות נפש של הנפש האלוקית, היינו שלא יחפוץ בגילויים האלוקיים שזוהו התאוה של הנפש האלוקית, כי אם בהמשכת העצמות למטה (על פי לקוטי דיבורים ח"ה עמ' 1177).

הניגון בתפילה: הניגון עושה את הכוונה ומעורר אותה, כמאמר "קול מעורר הכוונה" ובעיקר מכניס חסידות בלב (על פי ספר השיחות לה"ק) תש"ד עמ' פח).

השמחה בתפילה: השמחה בתפילה היא מתמצית השגת אלוקות, חסידות, המלוכשת בתיבות התפילה, והיא הרגשת העונג והשמחה בהבל הלב בשירה וזמרה. ריבוי המקטרגים על האדם בבני חיי ומזוני בא מהעדר עבודת התפילה בשמחה, שהיא עיקר המתקת הדינים (על פי אגרות קודש אדמו"ר האמצעי עמ' קעד).

כזה הוא יוארט' בוהק משמו של רבנו הזקן על המילים "הריעו לה' כל הארץ": ראשי תיבות הלכה, כל הלכה היא פסק בפני עצמו, וכשמצטרפים כל ההלכות זה הרבה פסקים, כמו התרועעה שהיא הפסקים של קולות קצרים, ומשום שאי אפשר שכל השנה יהיה ראש השנה ויתקעו תרועה ממש, אז צריכים להריע על ידי עסק ההלכות שעל ידי זה יהיה המשכת בחינת הוי' (על פי מאמרי אדמו"ר הזקן תקע"ב עמ' צד).

והנה היגד נפלא מתורת כ"ק אדמו"ר זי"ע על המילים השגורות בפי כל מתפלל מדי בוקר לפני תפילת השחר: לעולם - תמיד, כל שעות היום, יהא אדם ירא שמים בסתר - בפנימיות, היינו לא רק בשעה שעוסק בתורה ובתפילה שאז היראה היא בגלוי, אלא גם בהתעסקותו בענייני העולם, שאז אין ניכר בפעולות אלו שהן אלוקות, גם אז עליו להיות ירא שמים ולכוון את מעשיו לשם שמים (על פי לקוטי שיחות ח"ג עמ' 907).

הספר שלפנינו מגיש פירושים שונים ומעובדים מתורת חסידות חב"ד על מילות התפילה. הספר מכיל את תפילות השבתות והמועדים (לרבות תפילות מנחה לערב שבת, פרקי אבות, ערבית למוצאי שבת ועוד) - כשבתחתית כל עמוד מופיעים פירושים קצרים ומתומצתים על פי ספרים שונים מתורת חב"ד.

המחבר, הרה"ח ר' שי עזרן הי"ו, מעיד על עצמו בדברי ההקדמה כי את ההשראה לסגנון הסידור שאב מפתגמו של רבי יצחק אייזיק מהומיל שאמר (רמ"ח אותיות אות קפח): "הזוהר שופע לתוך הקבלה, הקבלה שופעת לתוך החסידות, והחסידות לתוך התפילה". כלומר, התפילה כולה בעצם מלאה שפע גדול של דברי חסידות.

הספר אכן ממחיש ומבהיר את החיבור בין לימוד החסידות לתפילה עצמה, שלא תהיה הפרדה ביניהם. אדמו"רי חב"ד מדריכים אותנו לחשוב חסידות בעת התפילה, ומפליאים את מעלתה, כפתגמו של הרבי מהר"ש (תורת שמואל תרל"ח עמ' תנב): "יש שאינו מחשב רק פירוש התיבה, ויש מחשב על דרך כוונות האריות"ל, ויש מחשב על דרך החסידות, שהוא גדול יותר".

מטרת החיבור היא להביא טעמה מפירושי החסידות, בבחינת 'טעמו וראו'. על כן הפירושים נכתבו בלשון קצרה ובסגנון תמציתי. עם זה צוין מקור לכל פירוש, למי שמבקש לעיין במקור ולדייק בו, וכן להרחבת הביאור ולהתבוננות מעמיקה יותר בו.

נוסף על פירוש המילים מובאים בספר הסברים קצרצרים להבנת מהלך התפילה על-פי החסידות, כמו הקשר בין קטעי התפילה או בין פסוקים, ביאור עניינים כלליים, וכן ביאורים על כללות עבודת התפילה על-פי החסידות.

לחביבותא דמילתא נביא להלן כמה קטעים מאלפים מתוך הספר שמהם משתקף האוצר הגדול הגלום בין דפיו. בתחילת תפילת קבלת שבת מובאים בתמצית כמה 'עניינים', כדלהלן.

חדש

כל ספרי 'מעיינותיך' וגיליונות 'כי קרוב' מחכים לכם בכל סיני רשת 'אור החיים' ברחבי הארץ

ירושלים: ירמיהו 13. שאלזון 49. הר נוף. הפסגה 45. בית ון. בר אילן 4. חבקוק 2. בני ברק: רבי עקיבא 152. רבי עקיבא 68. הרב כהנמן 64. נחמיה 28. אהרונביץ 12. מרכז רימונים. בית שמש: יהודה הנשיא 6. נחל ניצנים 3. מודיעין עילית: חפץ חיים 7. שדרות יצחקאל 2. אשדוד: יהודה הנשיא 8. הורקנס 8. ביתר עילית: הר"ן 9. אלעד: יהודה הנשיא 94. פתח תקווה: רוטשילד 75. נתניה: משה הס 18. נתיבות: הרמב"ם 13. חיפה: מיכאל 27.

